

справляти податки, робити інші надходження у бюджет, забезпечувати власний розвиток, сплачувати заробітну плату працівникам та здійснювати інші соціальні заходи для підтримки свого персоналу.

Список бібліографічних посилань

1. Венцовський Д. Ю. Актуальні виклики фінансовій безпеці України. *Фінанси України*. 2016. № 3. С. 37–50.
2. Про Національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

УДК 349.2

Леонід Володимирович МОГІЛЕВСЬКИЙ,

доктор юридичних наук, професор,

заслужений юрист України,

проректор Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6994-6086>

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні українська держава, як і переважна більшість країн світу, зіштовхнулася з рядом нових викликів соціального, економічного та політичного характеру, які суттєво вплинули на функціонування всіх сфер суспільного життя. Погіршує ситуацію і пандемія коронавірусу COVID-19, яка негативно відбилася на економічній безпеці держав. При цьому необхідно відмітити, що особливе місце в системі національної економічної безпеки посідає проблема фінансової безпеки підприємств, що має дуальний характер. З одного боку, функціонування підприємств здійснюють в умовах нестаціонарного зовнішнього середовища, для якого характерні зменшення обсягів інвестиційних вкладень, високі відсоткові ставки за довгостроковими банківськими кредитами, нестабільність податкового законодавства, що істотно знижує рівень життєздатності підприємств і підвищує ймовірність переходу у кризовий стан. З іншого боку, кризові тенденції на мікрорівні створюють передумови для негативних тенденцій розвитку регіональних систем і зниження рівня національної економічної безпеки. У зв'язку із цим особливої актуальності набули питання формування фінансової безпеки підприємств та їхнього теоретико-правового підґрунтя [1].

Варто відмітити, що поняття фінансової безпеки є відносно новим для правової сфери Української держави, що у свою чергу обумовлює

відсутність єдиного теоретичного підходу до тлумачення цієї наукової категорії. Так, наприклад, О. В. Ареф'єва і Т. Б. Кузенко тлумачать фінансову безпеку як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів, який виявляється в найкращих значеннях фінансових показників прибутковості і рентабельності бізнесу, якості управління та використання основних і оборотних коштів, структури його капіталу, норми виплат за цінними паперами, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського становища та перспектив її технологічного й фінансового розвитку [2, с. 14]. О. О. Дорошенко та Ю. В. Вашай указують, що фінансова безпека – це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості і рентабельності бізнесу, якості управління, використання основних та оборотних засобів підприємства, структури його капіталу, норми дивідендних виплат за цінними паперами підприємства, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану підприємства і перспектив його технологічного та фінансового розвитку [3]. До основних функціональних цілей фінансової безпеки, на думку Н. Я. Михаліцької, належать: забезпечення високої фінансової ефективності роботи; підтримка фінансової стійкості й незалежності підприємства; досягнення високої конкурентоздатності; забезпечення високої ліквідності активів; підтримка належного рівня ділової активності; забезпечення захисту інформаційного поля і комерційної таємниці; ефективна організація безпеки капіталу та майна підприємства, а також його комерційних інтересів [4, с. 269].

Таким чином, поняття фінансової безпеки підприємства є комплексним і зачіпає практично всі функціональні сфери діяльності підприємства, і під час оцінки фінансової безпеки низка положень перетинається з окремими видами діяльності підприємства. Це стосується, перш за все, формулювання стратегічних інтересів підприємства та їх кількісної інтерпретації. Ці положення оцінки фінансової безпеки зачіпають область стратегічного управління підприємством, і якщо на підприємстві розроблені та прийняті до реалізації відповідні функціональні стратегії (інноваційна, ресурсна, інвестиційна, маркетингова), то їхні цілі повинні кореспондуватися з формулюванням стратегічних інтересів підприємства в розглянутій функціональній галузі діяльності, а показники, що характеризують цілі стратегії, повинні відповідати кількісній оцінці стратегічних інтересів підприємства. Встановлення такої відповідності є дуже важливим, оскільки саме з її допомогою забезпечується єдність методичної бази організації управління підприємством [5, с. 78].

Проведене вище наукове дослідження дає змогу констатувати, що забезпечення фінансової безпеки підприємства є фактично без налагодженої та дієвої системи управління. Управління в широкому розумінні, як

зазначає Г. О. Дорошенко, – це цілеспрямований вплив людини на об'єкт, процес, систему та людей, які беруть у них участь, з метою спрямування діяльності в потрібному напрямі для отримання бажаних результатів. Окрім того, вчений вказує, що управління можна також трактувати як вид діяльності, що полягає в керуванні людьми, процесами, елементами і системами соціально- економічного та політичного життя суспільства [6]. У свою чергу, відповідно до точки зору О. В. Антонової, управління фінансовою безпекою підприємства слід розуміти як сукупність основних елементів (складових) впливу на процес розробки та реалізації управлінських рішень щодо забезпечення захисту його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів підприємства від реальних та потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, параметри якого створюють передумови генерування, збереження і зростання ринкової вартості підприємства [7].

Управління фінансовою безпекою підприємств передбачає не лише визначення та відстеження зміни рівня фінансової безпеки загалом і в межах основних функціональних складових, але й систематичне вдосконалення процесу взаємодії суб'єктів та об'єктів безпеки, що потребує уточнення понятійно-категоріального апарату, зокрема таких термінів, як «виклик», «загроза», «ризик» і «небезпека». Авторське трактування кожного з перелічених понять дало можливість уточнити взаємозв'язки й обґрунтувати сутність їх об'єднання в дестабілізуючі фактори, які мають бути найважливішим об'єктом уваги суб'єктів безпеки на кожному етапі життєвого циклу підприємства. Розроблена модель понятійно-категоріального апарату забезпечує необхідну чіткість у розумінні впливу дестабілізуючих факторів на об'єкти безпеки з обґрунтуванням взаємодії внутрішніх та зовнішніх суб'єктів безпеки для досягнення й підтримання потрібного рівня фінансової безпеки [8, с. 302–303].

Отже, управління фінансовою безпекою – це складне та багатоаспектне явище, яке вимагає вчинення уповноваженим суб'єктом комплексу організаційних та управлінських дій, спрямованих на захист фінансових інтересів, а також забезпеченість підприємства з метою його належного та безперебійного функціонування. Аналіз діяльності підприємств, як цілком справедливо вказує Г. Б. Погрішук, свідчить про те, що саме низький рівень ефективності системи управління фінансовою безпекою є причиною кризових явищ, їх орієнтованості на боротьбу з результатами негативного впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, а не на попередження та вчасну нейтралізацію потенційних ризиків і загроз. Дієвим інструментом вирішення цієї проблеми є обґрунтована цілеспрямована стратегія управління фінансовою безпекою, спрямована на створення адаптаційних механізмів довгострокової дії до змін зовнішнього та внутрішнього середовища, вироблення високого рівня стійкості до наявних і потенційних загроз для підвищення ефективності діяльності, забезпечення фінансової підтримки стійкого росту в поточному та перспективному періодах [9].

О. Ю. Сова, спостерігаючи недосконалість методології в галузі коефіцієнтного аналізу фінансового стану суб'єктів підприємництва, запропонувала такі заходи вдосконалення системи управління фінансовою безпекою підприємств: уточнення нормативів за головними коефіцієнтами фінансового аналізу, а також розроблення нормативів за окремими видами економічної діяльності; розроблення системи критеріїв та індикаторів оцінки рівня економічної безпеки підприємництва регіону та її систематичний моніторинг; визначення рівня конкурентних переваг підприємства у взаємодії із зовнішнім та внутрішнім середовищами; уточнення економіко-математичних методів і моделей, які дають можливість комплексно описувати всі складові системи фінансово-економічної безпеки підприємства і взаємозв'язки між ними; здійснення моніторингу та прогнозування основних індикаторів системи фінансово-економічної безпеки підприємства на основі трендових моделей динаміки окремих показників ефективності функціонування системи безпеки або трендової моделі динаміки узагальненого показника тощо [10].

Отже, проведений нами аналіз дає змогу виокремити такі теоретико-правові проблеми управління фінансовою безпекою підприємства.

1. Доцільно вирішити проблеми теоретичного характеру, зокрема на законодавчому рівні необхідно закріпити і розкрити: а) поняття фінансової безпеки підприємства та її складові елементи; б) принципи управління фінансовою безпекою підприємства; в) форми та методи управління фінансовою безпекою підприємства.

2. Потрібно переглянути державну політику у сфері забезпечення фінансової безпеки держави взагалі та в контексті діяльності кожного окремого підприємства зокрема, адже на сьогодні останню можна охарактеризувати як неефективну та непослідовну.

3. Окрему увагу необхідно приділити питанню правової свідомості керівників і працівників підприємств, а також поліпшити рівень їх фінансової грамотності.

Вирішення вказаних проблем, як убачається, дозволить не тільки покращити систему управління фінансовою безпекою підприємства, а і якісно вплине на їх фінансове становище зокрема і стан економіки держави взагалі.

Список бібліографічних посилань

1. Васильчак С. В., Процикевич Н. В. Управління фінансовою безпекою підприємства. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2011. Вип. 21. С. 149–153.
2. Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 1 (91). С. 98–103.
3. Дорошенко О. О., Вашай Ю. В. Роль державного фінансового контролю в забезпеченні фінансової безпеки держави. *Вісник Національного університету*

водного господарства та природокористування. Серія: Економіка. 2009. Вип. 4 (48). С. 113–118.

4. Михаліцька Н. Я. Теоретичні засади фінансової безпеки підприємства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. 2013. № 1. С. 268–275.*

5. Амосов О. Ю. Фінансова безпека підприємства в сучасних умовах: теоретичний аспект. *Проблеми економіки. 2014. № 4. С. 76–80.*

6. Менеджмент : навч. посіб. / Г. О. Дорошенко, А. О. Семенець, О. В. Богоявленський та ін. ; за заг. ред. Г. О. Дорошенко. Харків : ВСВ-Принт, 2015. 300 с.

7. Антонова О. В. Методичні засади механізму управління фінансовою безпекою підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2015. Вип. 15 (5). С. 43–46.*

8. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика : монографія. Львів : Растр-7, 2020. 384 с.

9. Погріщук Г. Б., Мацедонська Н. В. Управління фінансовою безпекою підприємства в сучасних умовах. *Економіка і суспільство. 2017. Вип. 12. С. 618–621.*

10. Сова О. Ю. Напрями вдосконалення механізму управління фінансовою безпекою підприємств. *Вчені записки. Серія: Економіка. 2014. Вип. 37. С. 97–103.*

УДК 159.9

Оксана Валеріївна БРУСАКОВА,

доктор юридичних наук, доцент,

декан факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8616-0424>

ФІНАНSOVA БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

Умовою побудови й ефективного функціонування ринкової економіки є наявність у країні розвиненої фінансової системи. І, навпаки, розвиток фінансової системи держави безпосередньо залежить від економічних умов, що склалися, законодавчо встановлених правил гри. Сучасні реалії, пов'язані зі світовою економічною кризою, виявили неготовність фінансової системи України протистояти загрозам як зовнішнім, так і внутрішнім. Із залученням економіки нашої держави до світової фінансової системи залежність від нестабільності на світових фінансових ринках почала зростати. Тому питання фінансової безпеки банківської системи, яка акумулює основний масив фінансових ресурсів держави, сьогодні набуває особливої актуальності.

Проблематику фінансової безпеки банківської системи на рівні держави досліджували такі вчені, як С. І. Адаменко, В. М. Геєць, П. А. Герасимов, А. І. Хитрин, Д. А. Артеменко, А. І. Барановський, М. М. Єрмошенко, Р. З. Корнілюк, І. М. Крупка [1–8] та інші. Метою даного дослідження є